

Otázka: Výchovné a výukové metody, organizační formy výuky, pedagogické principy

Předmět: Pedagogika

Přidal(a): Verca

Výchovné a výukové metody

- základem je řecké slovo **METHODOS - cesta** k dosažení určitého cíle
- způsoby předávání poznatků a získávání poznatků (předávání pedagog a získávání žák)

1) Metody výchovné

- typické pro výchovu v užším slova smyslu

Odměny

- Účinky: jako motivace, podnět (pozor!)
- odměna jako povzbuzení, uznání ocenění

- slovní – pochvala (písemná, ústní), souhlas, uznání
- sociální – úsměv, políbení, pohlazení, přivinutí

- mimika, gesta – neverbálně vyjádříme spokojení
- věcná – sladkost, peníze, mobil, hračka atd.
- další: razítka, samolepky, obrázky, medaile, diplomy, prodloužení vycházek, zmírnění nebo prominutí trestu

Tresty

- účinky: následek nesprávného zacházení
- ponaučení, prevence, předcházení (rodiče se bojí)

- slovní – pokárání, napomenutí
- sociální – zamračení, odmítnutí komunikace (nepoužívat!), vyloučení z kolektivu (nepoužívat!)- Nikdy neposílat za dveře!!
- věcné – odebrání nějaké věci (notebook, mobil)
- zákaz PC, nemohou jít ven, zákaz TV
- nikdy dítěti nebrat hračky
- jako učitelka nemůžu používat tělesné tresty
- tělesné tresty nesmí přejít k týrání
- další: poznámka do ŽK, zůstat po škole, písemka, napomenutí třídního učitele, na středních školách – vyloučení, zákaz vycházek, odnětí nějaké výhody
- požadavky na trest:
 - neodkladnost (dítě si to už nepamatuje)
 - přiměřenost (podle toho, co dítě udělalo, věk)
 - nezakazovat chození ven
 - neukládat mnoho trestů
 - jednotnost

- Metody výchovné – příkaz, rozkaz – vyjádřen jasně, srozumitelně, klidně, nezapomínat na kontrolu – tak aby byl účinný

2) Metody výukové

Podle zdroje poznání

- **metody slovní**
 - základem je slovo – v ústní i písemné podobě
 - monologické – výklad, vyprávění, popis, přednášky
 - dialogické – zkoušení, beseda, diskuze, dramatizace
 - písemná cvičení – písemka
 - práce s texty – časopis
- **metody názorně demonstrační**
 - prevence, předvádění, ukázka
 - př: schémata, mapy, pokusy, projekce (statická- promítání obrázků, dynamická- něco se hýbe- Tv, video, kino)
- **metody praktické**
 - TV kotoul- hned ho předvedu

Typ poznatků z hlediska fází a VVP metody

- **motivační**
 - připravit děti na činnost, vzbudit u nich zájem
- **expoziční**
 - vyvozování nových poznatků, děti se seznamují s něčím novým
 - př: výklad, popis
- **fixační**
 - upevnění návyků, poznatků, opakování
 - př: práce s pracovními listy
- **diagnostické**
 - prověřování, zjišťování, zpětná vazba
 - př: testy, zkoušení
- **aplikační**
 - jak dokážeme využít vědomosti v praxi

- **hodnocení**

- známky na vysvědčení (slovní hodnocení)
- pro malé razítka, odměny

3) Z hlediska aktivity samostatnosti žáků

- **heterodidaktické**

- aktivní učitel, žáci jen poslouchají

- **autodidaktické**

- aktivní práce, samostatná práce

- **aktivizující**

- metody tvořivého vyučování

- **heuristické** – heuréka – našel jsem, objevil jsem, žáci sami něco objevují

- Sokratovský dialog – nutí děti přemýšlet, aby sami něco vymysleli
- Problémové úlohy – hlavní problém
- Pojmové mapy – přehlednost, vzájemné souvislosti
- Rébusy, doplňovačky
- Úlohy dle obtížnosti (diferencované)
- Brainstorming – anglický původ- mozková bouře
 - pedagog učí slovo (téma) zadá čas a žáci píší během tohoto času, to, co ho napadne
 - nejsou pevná pravidla (ostatní nesmí záporně hodnotit)

- **zaměřené na praktickou činnost**

- Inscenační (dramatizace) – u pohádek, nějakých představení (hraní divadla)
- Případová studie (situační metody) – základem je typický případ
 - studenti práv, medicí, pedagogové
- Projektová metoda
- Inspirativní – životopisy, úryvky života nějaké slavné osoby
 - pedagog vybere zajímavou část, aby žáky inspiroval

Organizované formy výuky

a) z hlediska způsobu řízení žáků při výuce (podle vztahu k žákům)

- **Hromadná (frontální)**
 - jeden pedagog pracuje s jednou třídou
 - poprvé až v 17. století, zavedl J. A. Komenský
- **Individuální**
 - pedagog se věnuje intenzivně jen jednomu žákovi
 - typické pro starověk a středověk
 - dnes v ZUŠ (hra na hudební nástroj), doučování, autoškola atd.
- **Skupinová**
 - 3 až 6 dětí + pedagog
 - každá skupina plní stejné nebo odlišné úkoly
 - dělení jazyků při hodině - zeměpis - hledání na mapě, každý hledá jiné místo
- **Individualizovaná**
 - celá třída dostane nějaký úkol, ale někdo se přihlásí, že tomu nerozumí, pí. učitelka se mu věnuje, ale celá třída stále pracuje
 - pedagog se žákovi věnuje individuálně při skupinové formě nebo hromadné
 - př: měsíční práce, děti si mohou vybrat téma a práci mohou odevzdat dříve nebo až v určitém termínu

b) z hlediska prostředí (prostoru)

- školní třída (učebna) - nejčastěji
- tělocvična, příroda, místnost s PC, exkurze (knihovna, muzeum, kulturní zařízení atd.)
- dílny, práce na pozemku, školní kuchyň, laboratoř
- řadí se sem i domácí úkoly - mají být vypracovány doma

c) z hlediska času podle délky trvání)

- základní organizační forma - 1 hodina (45 minut)
- pedagogická praxe - 1 hodina (60 minut)
- přednášky, semináře - 90 minut
- na 1. stupni ZŠ mají hodiny rozdělené třeba na polovinu (v 1 hodině čtení a psaní)
- přednáška - jen posloucháme
- semináře - můžeme si i zapisovat

Pedagogické principy

- nejobecnější požadavky, základní pravidla normy o tom, jak správně vychovávat, vzdělávat, vyučovat, jak dosáhnout cíle

Princip cílevědomosti

- každý pedagog si musí uvědomit, čeho chce dosáhnout, měli bychom vědět PROČ!

Princip názornosti

- názor může být přímý a nepřímý (předchozí znalosti)
- přímý názor:
 - přirozené (skutečné předměty) - skutečná zvířata
 - zprostředkující - obrázky, fotografie, nahrávka
 - musí vždy odpovídat realitě (velikost, barva) - ne plyšák!!
- funkce pomůcek
 - děti mají větší zájem k činnosti
 - zdroj poznatků, zajišťuje reálnost, konkrétnost

- pomůcka usnadňuje a ulehčuje proces poznávání
- slouží k rozvoji smyslových orgánů, rozvoj vnímání, představivosti a myšlení
- usnadnění zapamatování
- požadavky na pomůcky
 - pomůcku by měli vidět všechny děti (sedět v půlkruhu, předmět mít na výši očí)
 - vhodný materiál (čtvrťka, barevný obrázek)
 - promyslet výtvarnou techniku (né- křídly)

Princip přiměřenosti

- týká se věku a individuálních zvláštností (množství, velikost pomůcek, cíl, obsah, metody, organizační formy, výrazové prostředky)

Princip systematickosti, soustavnosti a postupnosti

- návaznost poznatků, činností - aby tvořili systém
- k tomu, aby si děti něco zapamatovaly pomáhají mimo technické pomůcky, opakování, procvičování, zapojení nejvíce smyslů

Princip uvědomělosti

- požadavkem je, aby tomu žák porozuměl
- přispívá k tomu i princip trvalosti, názornosti
- důležitá je nejenom snaha pedagoga, ale i dětí

Princip aktivity

- děti by měli být aktivní, souvisí s principem uvědomělosti, motivace, přiměřenost

Princip asociálnosti

- citové procesy, city
- odpovídající vztah mezi pedagogem a dětmi
- A. Komenský: „Veselé nálady je třeba, aby se nedostavilo znechucení nebo ošklivost, pravý to mor vyučování!“

Princip jednotnosti

- měl by být dohodnutý, jednotný

Princip spojování praxe a teorie

- ideální je vycházet z praktických činností

Princip důslednosti

- pedagog trvá na svých požadavcích, zkontroluje, jestli to bylo splněno

Princip individuálního přístupu

- bereme ohled na věk a individuální zvláštnosti, bereme ohled na rodinné prostředí
- pokud dítě zaostává v hygieně, neumí držet tužku, štětec – dáme dětem rozdílné úkoly
- děti s postižením mají individuální plán

Princip vedoucí úlohy hry v MŠ

- hra by měla být nejdůležitější činností
- v MŠ bychom neměli používat odborné termíny a měli bychom mluvit spisovně